

SLOVENIJA NUJNO POTREBUJE NOV VOLILNI SISTEM

5. UVEDBA ELEKTRONKEGA GLASOVANJA

Včasih se ne morem znebiti vtisa, da so razprave o možnosti – nujnosti uvedbe elektronskega glasovanja tisto področje razprav o volilnih sistemih, kjer smo priče največjemu številu nekvalificiranih izjav ob hkratni veliki stopnji zagretosti ali celo nestrpnosti do drugačnih mnenj. Največji skupni imenovalac teh izjav je prepričanje, da bi elektronsko glasovanje morali uvesti že zdavnaj, da to ni nekakšna visoka znanost, da bi s tem rešili večino naših težav z volilnim sistemom, da bi mnogo prihranili, itd. Resnica je, na žalost, ravno obratna. Poglejmo si problem поблиže.

Ko govorimo o elektronskem glasovanju, imamo v mislih običajno dve različni stvari:

- Na eni strani je to predvsem uporaba glasovalnih avtomatov, ki jih postavimo na volišča, volivci pa vanje vstavijo nekakšen identifikacijski dokument in označijo volilno odločitev (izbira kandidata); lahko tudi že z izbiro različnega lista. Avtomat sam nato opravi preverbo identitete ter vodi avtomatično štetje izraženih različnih volilnih odločitev.

Že iz tega opisa vidimo, da to pravzaprav ni elektronsko glasovanje v praven oz. polnem pomenu besede. Te avtomate države uporabljajo predvsem zato, da pospešijo postopek glasovanja in tako skrajšajo čakalne vrste. Podatki kažejo, da jih uporabljajo, poleg ZDA, predvsem velike države Južne Amerike (Brazilija, Argentina), poleg tega pa Kanada, Indija, itd. In še te države ta sistem uporabljajo kot DODATEN GLASOVALNI sistem, nikjer kot osnovni ali celo kot edino obliko glasovanja;

- Prava oblika elektronskega glasovanja (e-voting) je pravzaprav internetno glasovanje (i-voting). Izpeljava tega sistema temelji na tem, da vsak volivec na svoj internetni naslov dobi glasovnico z navodili, ki jo lahko prenese na ekran in direktno izpolni. Vse ostalo opravi računalnik v volilnem centru ali, če hočete, volilni avtomat.

Danes ta drugi sistem (internetno glasovanje) za volitev poslancev Parlamenta kot DODATEN SISTEM uporablja edino še Estonija. Po njihovih podatkih ga uporablja omejeno število volivcev, predvsem volivci iz prvih dveh starostnih skupin (18 – 30, 31 – 40 let). Nekatere od ostalih držav (Francija, Švica, Nizozemska, npr.) uporabljajo en ali drug sistem ali kombinacijo obeh sistemov zgolj za nekatere omejene, manjše volitve ali glasovanja.

Sta se pa Nizozemska in Nemčija konec prejšnjega stoletja odločili, da uporabita oz. uvedeta kombinacijo obeh sistemov (volilne avtomate in internetno glasovanje) za volitve poslancev.

Nizozemska je ta sistem uporabila za volitve leta 2005 (uporaba avtomatov in sistema NEDAP). Toda na izvedbo teh volitev je bilo toliko pripomb strokovnjakov, da se je vlada odločila in omogočila javno predstavitev sistema in strokovnih pomislekov. Kritiki so dokazali, da je mogoče avtomate neopazno pre-programirati ali blokirati, skratka, da jih ni mogoče učinkovito zaščititi pred hekerji. Vlada je nato idejo o uvedbi elektronskega oz. internetnega glasovanja opustila in se do danes k njej ni vrnila.

Podobno se je zgodilo v Nemčiji, ki je uvedla svoj sistem elektronskih volitev v Bundestag leta 2007. Kritiki so dokazali toliko pomanjkljivosti in napak, da je zadevo prevzelo celo nemško ZVEZNO USTAVNO SODIŠČE, ki je nato leta 2009 odpravilo uporabo volilnih strojev za volitve poslancev.

O drugih resnejših poskusih uvedbe elektronskega glasovanja nimam relevantnih podatkov. Zaključimo torej lahko, da trenutno nihče ne razpolaga s tehnologijo, ki bi omogočila elektronsko glasovanje na ustrezni tehnološki ali družbeni ravni.

Vendar je to samo tehnološki vidik problema. Enako pomemben je politični.

Ta v prvi fazi odpira vprašanje zaupanja volivcev. Večina volivcev verjame, da v klasičnem sistemi glasovanja ostaja njegova volilna odločitev tajna in anonimna. (Koliko to še velja, je drugo vprašanje). Zaveda pa se, da pri vsaki uporabi elektronskega aparata za volitve (računalnik, telefon, itd.) ostaja TRAJNA ELEKTRONSKA SLED, o čemer ni dvoma. Trditev, da bi uvedba internetnega sistema volitev (bistveno) povečala udeležbo volivcev na volitvah, se lomi že na tej točki. Mogoče zgolj v najnižjih dveh starostnih skupinah.

Druga težava je raven splošnega znanja, potrebnega za uspešno sodelovanje v volitvah na ta način. Nekateri pri tem poudarjajo, da je rešitev v dodatnem, usmerjenem računalniškem usposabljanju volivcev starostnih skupin 51 – 65 in 65+. Drugi vidijo rešitev v uvedbi »asistentske pomoči« za tiste, ki računalniškega sistema ne obvladajo, kar pa spet odpira vprašanje zaupanja in težave nadzora korektnosti take asistenc. Spet tretji vidijo rešitev v čakanju, da se ti dve veliki skupini volivcev, ki so v svetu računalništva prej turisti kot domorodci, bistveno zmanjšata po naravni poti. Račun ni prepričljiv: po mnenju nekaterih strokovnjakov bo v družbi vselej ostajal razmeroma velik korpus volivcev, ki iz tega ali drugega razloga ne bi želeli ali (z)mogli uporabiti elektronskega sistema glasovanja.

Tako nastaja vprašanje smiselnosti uvedbe drage rešitve elektronskega glasovanja za skromno manjšino volivcev, kajti elektronski sistem volitev JE LAHKO SAMO DODATNA MOŽNOST, DODATNA oblika glasovanja, ne pa celoten sistem. To pomeni, da je utemeljevanje z zmanjšanjem stroškov volitev z uvedbo elektronskega glasovanja (kot dodatne možnosti) povsem zgrešeno, saj vsa infrastruktura sedanjega sistema volitev ostaja, dodati pa je treba ne ravno zanemarljiv obseg stroškov internetnega glasovanja.

Utemeljitev, da bi uvedba elektronskega sistema volitev bila močno pozitivna, ker bi pritegnila predvsem mlade volivce, vodi v težak razmislek, kako bi to vplivalo na volilne rezultate in obstoječe politično ravnotežje družbe. Bi se politično težišče premaknilo v desno? Bi okrepilo položaj tistih, ki zahtevajo predvsem izboljšanje standarda in reševanje ekonomskih vprašanj (službe, stanovanja, posojila, itd.) na račun zanemarjanja socialnih in sistemskih vprašanj? Bi bili prva žrtev tega premika spet predvsem upokojenci, kot v času druge Janševe vlade (ZUJIF) ? Ne vem. Mislim pa, da na ta vprašanja ni mogoče kvalificirano odgovoriti brez poglobljenih socioloških študij.

Zadovoljivega elektronskega sistema volitev torej še ne bo tako kmalu: ČAS ZANJ, kot kažejo pomisleki, ŠE NI NASTOPILO.